

DEN SIMONS

DECA
NOĆI

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Dan Simmons

THE CHILDREN OF THE NIGHT

Copyright © 1992 by Dan Simmons

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

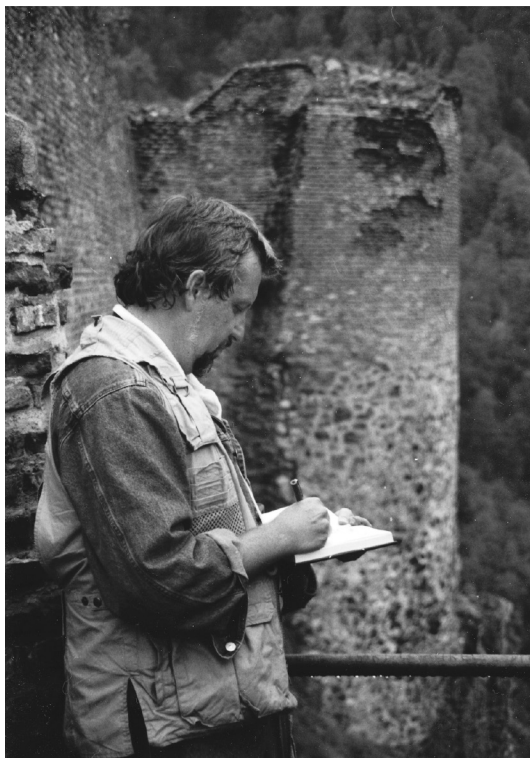

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za decu

Pisac crta skicu u *pravom* „Drakulinom zamku“.

Uvod u *Decu noći*

Uopšte nisam planirao da provedem deo proleća i leta 1991. u potrazi za Vladom Cepešom – istorijskim Vladom Nabijačem, uzorom za Drakulu iz priča – kroz postrevolucionarnu Rumuniju i Transilvanske Alpe. To se prosto samo tako desilo.

Zapravo, nikada me nije previše zanimalo da pišem o onim starinskim vampirima što piju krv; činilo mi se da je iz te teme isisano sve zanimljivo i originalno, da se tako izrazim. Takođe, objavio sam metaforični megaroman o vampirima *Strvinarska uteha*, dugačak čitavih 1.000 stranica, o vampirima *uma* – drevnim bićima koja žive među nama, upravljaju našim postupcima i hrane se energijom smrti i strave – tako da sam računao da sam završio s pisanjem o vampirima.

Međutim, 1990. uznemirila me je sudbina stotina hiljada siročića otkrivenih u Rumuniji posle „revolucije“ 1989, koja je okončana smaknućem diktatora Čaušeskua (i njegove žene), ali posle koje su zemljom i dalje upravljali isti potrošeni stari *aparatchici*. Čaušeskuovi drakonski (a to je

reč koja ima isti koren kao reči „dragon“, „drakul“ i „Drakula – sin zmaja“) propisi o kontroli rađanja i oporezivanju svake porodice sa previše dece doveli su do toga da je više od 60.000 dece prosto odbačeno u ogromne magacine koji su predstavljali sirotišta: zamislite petsto metalnih kolevki u velikoj, hladnoj, prenatrpanoj prostoriji. Medicinska nega u tim sirotištima – što ću uskoro lično otkriti – bila je... *zanimljiva*. Deca gotovo nikada nisu vađena iz kolevki i kaveza, nikada nisu grljena i dodirivana i nikada im nije pružana nikakva ljubav, a bolničarke su prolazile između njih i davale im injekcije *krvi odraslih* – da dobiju snagu. Ta teorija je najveću popularnost doživela negde 1985. (Upotrebljavali su čak i isti špric za desetinu dece.) Koristili su „krv odraslih“ koju su kupovali od davalaca sa ulica Bukurešta i drugih velikih rumunskih gradova, a to su uglavnom bile HIV pozitivne prostitutke, narkomani i beskućnici. Bolničarke u rumunskim stovarištima smrti *ubrizgavale su deci hepatitis B i sidu*.

Pošto sam to proučavao izdaleka, napisao sam 1990. priповetku s naslovom „Sva Drakulina deca“, ali sam ubrzo shvatio da moram da je pretvorim u roman – u kome ću kombinovati užas rumunske siročadi i „sirotišta“ s legendom o Vladu Cepešu, Vladu Nabijaču, Drakuli – Sinu Zmaja.

I zato sam shvatio da moram da putujem u Rumuniju da sve to vidim, i ono iz prošlosti i ono iz sadašnjosti, sopstvenim očima. Tih godina me je istraživanje materijala vodilo u mesta kao što su uličice Kalkute i seks-klubovi u Bangkoku za vreme oružane revolucije, pa je moja supruga, kada sam joj rekao da idem u Rumuniju nedugo posle revolucije i pozvao je da pođe sa mnom, sve to lepo sažela rečenicom: „Zašto za tvoje knjige nikada nije potrebno istraživanje na jugu Francuske?“

Neko ko *jeste* želeo da tog poznog proleća i leta 1991. ide u Evropu bila je Klaudija Logerkvist, moja svastika. Klaudija je rođena u Berlinu, i želela je da vidi nedavno prisajedinjeni istočni deo Nemačke – Berlinski zid je pao otprilike u isto doba kada je Čaušesku streljan – da bi tražila povraćaj porodične imovine koja je četrdeset pet godina bila u rukama istočnonemačke države. Pošto je Klaudija lingvista – već je tečno govorila maternji nemački i francuski, i bavila se podučavanjem stranih jezika – ponudio sam da joj platim put u Evropu ako svrati do Rumunije sa mnom (pošto prethodno nekoliko meseci pohađa časove rumunskog koje ću ja platiti). Verovao sam da bih s nekim ko govori francuski (kao većina rumunskih intelektualaca), nemački (veći deo Transilvanije, dela Rumunije koji je mene zanimao, bio je nekada saksonski i pripadao Austrougarskom carstvu pa se nemački tu i dalje ponegde govorio) i pomalo rumunskog mogao da uspem u nečem naizgled nezamislivom – da lutam po Rumuniji bez „vodiča-prevodioca“ (tj. doušnika tajne policije – *Sekuritatee*). I tako smo pošli, pošto smo prethodno pripremili nekih dvesta kartica s korisnim rumunskim frazama (kao što su: „Ne, nisam agent CIA“) sa Klaudijinih časova rumunskog.

Teorija se u praksi ostvarila. Bili smo sami, lutali smo po Rumuniji nekoliko nedelja u potrazi za pričom o sirotištu i za istorijskim Vladom Cepešom pre nego što smo košmarnim vozom otputovali iz Bukurešta u Budimpeštu, a onda sjajnim hidrogliserom Dunavom iz Budimpešte u Beč. (Gospođa Logerkvist, kojoj se kasnije pridružio suprug, uspeła je da povrati svoju imovinu u Istočnoj Nemačkoj.)

Rumunija se u maju 1991. nije istinski oporavila od svoje „revolucije“ iz decembra 1989. niti se zaista povezala sa

zapadnim svetom. Prvi hotel u kome sam rezervisao sobu – hotel *Atene* – bio je zatvoren „zbog renoviranja“ (tenk je srušio čitavu jednu stranu zgrade). Još nije bilo *Hercovog* rentakara, nije bilo restorana brze hrane – glavna invazija sa Zapada sastojala se od mercedesa iz Zapadne Nemačke (koje su vozili špekulanti s nekretninama, nemački preduzetnici i pornografi) koji su jurili 150 na sat po izrovanim putevima napravljenim za volovske zaprege i ovce. Drugog dana u Bukureštu iznajmili smo rumunski automobil – raspadnutu dačiju prema kojoj je istočnonemački trabant izgledao kao porše – i krenuli smo u provinciju.

Što se sirotišta – i siročadi – tiče, o njima ćete čitati u romanu. Sve detalje sam video svojim očima ili sam ih preuzeo iz *Njujork tajmsa* i drugih proverenih izvora. Ali, dok pričam o svojoj potrazi za Vladom Cepešom, imajte na umu da su ljudi svugde gde smo Klaudija i ja išli – od pločnika odmah ispred bukureštanskog hotela do sićušnih srednjovekovnih sela u zabitima Transilvanskih Alpa – nudili da nam prodaju siročice. „Dobre, zdrave, muške“ siročice – „ne maloumnike“. Pošto su gotovo sva deca prepuštena košmarnim sirotištima po Rumuniji živela u tako neljudskim uslovima da nijedno nije bilo zaista zdravo i da su gotovo sva imala teške probleme u razvoju, kao i druge hendikepe, ti ljudi su nudili da nam prodaju rumunsku decu koja nisu siročad – često dete viška, koje seoska porodica više ne može da izdržava, neko Ciganče (vodili su nas u svoje čerge) ili ponekad ukradenu decu.

Naš boravak tamo u maju 1991. poklopio se s poslednjim velikim naletom američkih parova koji su dolazili da nađu i spasu „rumunske siročice“ – većina američkih parova nam se predstavljala kao hrišćanski fundamentalisti – nedugo

pre nego što su rumunske vlasti zabranile takva „usvajanja“. (Klaudija i njen suprug Džim već su imali dvoje divne dece, a ja i Karen, moja supruga, imali smo devetogodišnju kćerku Džejn, tako da niko od nas nije tražio dete za usvajanje. Ponekad smo, međutim, slušali ponude i išli okolo da bismo videli kako oni u suštini prodaju svoju decu strancima.) Da, bilo je *nekih* državnih sirotišta koja su prodavala decu – užasno bolesnu i oštećenu decu – na veliko.

Posle tih poseta smo u američkoj ambasadi u Bukureštu videli američke usvojitelje i njihovu „siročad“, obično zdravu decu, ali još premalu da govore, kako čekaju u dugačkim redovima na američku vizu.

Umesto da nađemo smeštaj u nekom od retkih „modernih“ hotela, Klaudija i ja smo na kraju uzeli sobe (jedno tri

kilometra udaljene jedna od druge, sa slabo osvetljenim hodnicima, gde je obično radila tek svaka deseta sijalica) u hotelu *Bukurešt* – košmarnoj zgradi kakve su Rusi posebno voleli dok su bili praktično vlasnici Rumunije između Drugog svetskog rata i „revolucije“ od pre godinu i po dana. Dakle, priču o siročadi i sirotištima ostaviću za sam roman, i preći ću na našu potragu za istorijskim Vladom Cepešom.

Naše prvo putovanje dačijom u provinciju bilo je do jezera i ostrva Snagov, trideset kilometara od Bukurešta. Tu su se nalazili nekakav napušteni nacionalni park na jednoj obali legendarnog jezera i jedan od Čaušeskuovih „letnjikovaca“ nalik na utvrđenje na suprotnoj obali. Diktator i njegova žena bili su mrtvi i trulili u grobu, ali su oko letnjikovca još patrolirali naoružani stražari a jezerom plovili vojni čamci.

U zatvorenom parku su, međutim, ipak iznajmljivali čamce na vesla. Imali su jedan koji je bio u plovnom stanju jer je mladi par veslao po obližnjoj laguni. Kad su napokon

pristali uz obalu, Klaudija i ja smo potrošili malo bogatstvo da bismo ga iznajmili i veslali nekih kilometar i po iz lagune, do ostrva Snagov. Odmah smo primetili da čamac ozbiljno pušta vodu, tako da sam – jer pojasa za spasavanje, naravno, nije bilo – morao da veslam iz sve snage dok je Klaudija šakama vadila vodu, i pritom pazim da mi torba sa skicama i svim sveskama ne padne na dno čamca. Pošto se Klaudija uznemirila zbog velike udaljenosti ostrva, zbog mračne oluje koja se približavala i munja koje su sevale iznad jezera, kao i zbog toga što se naš mali čamac brzo punio vodom, pokušao sam da je umirim: „Ne brini. Jezero izgleda prilično plitko. Mislim da vidim travu na dnu. Ako budemo morali, iskočićemo pa ćemo *hodati* do obale.“

Pa... ne. Ispostavilo se da je Snagov najdublje jezero u Evropi. Na nekim delovima dubina ni danas nije izmerena. Vlad Cepeš je na ostrvu podigao utvrđenje, kao i nasip koji

ga je spajao sa obalom. Nasip je mogao da se provali kada se pojave neprijatelji. Još se mogu čuti predanja o kricima utopljenih vitezova koji se čuju ispod vode, a ako se čovek dovoljno pažljivo zagleda u dubinu, navodno može da vidi njihova tela i lica u oklopu i s kacigama.

Mi smo primetili samo neverovatnu buku, koju smo pripisali nekoj čudnoj vrsti žabe koja krešti i krekeće iz plićaka oko jezera. Zajedno s neprekidnom grmljavinom prilično je... uznemiravala.

Stigli smo na ostrvo Snagov i u usamljeni manastir koji tu sada postoji, gde je, suprotno zvaničnoj istoriji, ali uz potvrdu svakog rumunskog istoričara s kojim smo razgovarali, Vlad Cepeš sahranjen – obezglavljen – 1476. godine. Tridesetih godina dvadesetog veka rumunski arheolozi su iskopali Vladov grob u kapeli (bio je, neverovatno, dubok deset metara), ali su otkrili da je prazan i da je u njemu samo

nekoliko oglodanih životinjskih kostiju i konjskih lobanja. Nekoliko godina kasnije otkrili su veoma neobično grobno mesto čak i za svrgnutog vladara – odmah ispred svetog oltara – i našli, takođe duboko zakopan, obezglavljeni leš sa istrulelim ostacima kraljevske odeće i prstenom zma-ja. Lobanja nije nađena. Vlasti su naredile da se posmrtni ostaci utovare u kamion i prevezu u Bukurešt, samo trideset kilometara daleko, ali kamion nikada nije stigao – kostur i prsten nikada nisu nađeni.

U drugom delu našeg putovanja, posetili smo grad Brašov, podignut u Vladovo doba, gde se zamak koji nije imao nikakve važnosti u životu Vlada Cepeša i njegovoj krvavoj karijeri danas slavi kao „Drakulin zamak“ i gde se dovode turisti koje zanima Drakula. Zamak Bran izgleda

Zamak Bran u Braşovu – sada lažni „Drakulin zamak“ za turiste.

autentičnije, ali nije pravi. Pravi „Drakulin zamak“ – sa isto-rijom koja je gotovo previše strašna da bi se u nju poverovalo – jeste oronula ruševina mnogo dalje od Bukurešta, duboko u Karpatima, i niko sa kime smo Klaudija i ja razgovarali nije želeo da nam kaže kako da ga nađemo. U maju 1991. Vlad Cepeš nije bio popularna tema za razgovor s rumunskim intelektualcima, državnim službenicima ili seljanima.

Niko, međutim, nije mogao da sakrije Vladovo rodno mesto – Sigišoar u Transilvaniji – gde je rođen u zimu 1431. godine – i to je bilo naše sledeće odredište. Kuća u kojoj je Vlad rođen sada je bila skroman restoran.

Rodno mesto Vlada Cepeša u Sigišoar u Transilvaniji.

Na znaku ispred restorana nalazi se skulpturani zmaj rašire-
nih kandži. To je bio originalni pečat Drakula (zmaja) koji su
nosili i Vlad Cepeš i njegov otac. Jedino što je restoran nudio
bila je bedna, bezukusna čorba, ali time što smo je naručili,

stekao sam vremena da se išunjam „u potrazi za ve-ceom“ i da na vrhovima prstiju idem uz drevno stepenište kojim se mladi Vlad penjao u svoju sobu pre skoro šeststo godina. Postojale su dve spavaće sobe koje su gledale na dvorište, pa sam krišom provirio u njih i kroz te prozore. Po raspoloživim podacima, već sam znao da su pogledi na kulu sa satom i sudnicu bili važni Cepešu. Rečeno Vladovim glasom, iz *Dece noći*:

Sa ovih prozora sam gledao... sa ovih uzanih prozora koji me sada obasjavaju tako slabašnim svetlom... Sa ovih prozora sam kao dete od tri ili četiri godine gledao kako vode lopove, razbojnice, ubice i utajivače poreza iz pretrpanih ćelija na Većničkom trgu preko puta do gubilišta u Filigranskoj tamnici. Sećam se lica tih zatočenika, tih osuđenika: bila su neumivena, krvavih očiju, upalih obraza, bradata i mahnita, očajnički su se osvrтали oko sebe dok se u svakome budila svest da mu je ostalo samo još nekoliko minuta života pre nego što mu se uže stegne oko vrata i dželat ga gurne sa platforme. Sećam se kako su jednom tri žene držali odvojeno u Većničkoj kuli, i gledao sam hladnog jesenjeg jutra kako ih u okovima vode iz kule i preko trga, pa sa trga na ulicu, i onda nizbrdo, van domašaja mojih željnih očiju. Ali, oh, ti trenuci neometanog posmatranja dok sam klečao ovde na sofi u očevoj sobi koja je bila i dvor i privatna odaja... oh, ti beskonačni trenuci ekstaze!

Sibinj je živopisan srednjovekovni grad. Njegov prostrani, kaldrmisani centralni trg nije se mnogo promenio od doba kada je bio jedno od uporišta Vlada Cepeša. Čak su i pojedinačne kuće, sa pospanim prozorima, bile ljupke. (Kad

smo sporednim putem odlazili iz Sibinja, Klaudija i ja smo videli dačiju ispred nas kako propada u toliko duboku rupu da su virili samo prtljažnik i zadnji točak. Vozač, naizgled nimalo uzrujan, izvukao se na zadnja vrata, popeo se na prtljažnik svojih kola pa iskočio na ulicu – i otišao kao da su takve drumske nezgode svakodnevna pojava. Čovek po ulicama i putevima Transilvanije mora oprezno da vozi.)

Jedne subote sam izašao u večernju šetnju i zatekao trg i parkove Sibinja pune ljudi.

Sutradan, u nedelju, ponovo sam otišao u šetnju i otkrio da su sve ulice i svako dvorište, park i javni prostor bili potpuno pusti. To sigurno nije bilo zato što je nedelja dan za crkvu: odlazak u crkvu je u Rumuniji decenijama obeshrabrivan i kažnjavao. Kao da se oglasila sirena pa su svi u Sibinju pobegli u skloništa.

Dok sam lutao živopisnim vijugavim ulicama, čuo sam avetinjsku i nekako poznatu melodiju. Činilo se da istovremeno dopire iz svih pravaca. Iznenada sam je prepoznao – bila je to špica TV serije *Dalas*. Svi su u Rumuniji nedeljom po podne gledali *Dalas*. (Kasnili su nekoliko sezona; kada sam bukureštanskom taksisti rekao da će Džej Ar biti ubijen nekoliko sezona kasnije, on je briznuo u neutешan plač.)

Godine 1463. sultan Mehmed II napao je Vlašku i Transilvaniju na čelu oko 60.000 profesionalnih vojnika – mahom janičara – i 30.000 bašibozuka. Vlad Cepeš nije mnogo pomogao u smirivanju situacije kada je godinu dana ranije napao teritorije koje su držali muslimani, pa se hvalio da je ubio više od 28.000 Turaka.

Sada, u svojoj oslabljenoj tvrđavi u Trgovištu – kula Kindija je jedan od retkih ostataka prvobitnih utvrđenih položaja – Vlad se našao u ozbiljnom škripcu. Većina vojnika ga je napustila i mnogi su prešli kod Vladovog mlađeg brata Radua, koji je sklopio mir sa sultanom. Pošto mu je ostalo samo nekoliko hiljada vojnika, ali i nekoliko hiljada zarobljenih Turaka u lancima, Vlad je doneo neobičnu stratešku odluku.

Godine 2000, kada sam završio rad na scenariju za film *Deca noći* – na njemu sam sarađivao sa svojim dobrim

prijateljem, talentovanim nemačkim režiserom Robertom Ziglom – u prvoj sceni sam prikazao Mehmeda II kako vodi svoje hiljade Turaka i janičara kroz poslednji prevoj pre Trgovišta i pobjede. Napreduju kroz gustu maglu i iznenada ulaze u šumu čudnih stabala, bez granja. Sa tih pravih, golih stabala u magli čuje se stalan zvuk padanja nalik na kišu – kap, kap, kap, kap. Iznemada, neki sultanovi izvidnici pogledaju u svoj oklop, koji je postao krvav, i počinju da vrište. Magla se malčice diže i Mehmed II se osvrće oko sebe na tom poslednjem prevoju pred Trgovištem, tako blizu završetku osvajačkog pohoda.

„Šuma“ se sastoji od gotovo tri hiljade turskih zarobljenika nabijenih na visoke kočeve. Kaplje njihova krv. Sultan okreće vojsku i povlači se, tako da brojčano slabiji Vlad pobjedonosno

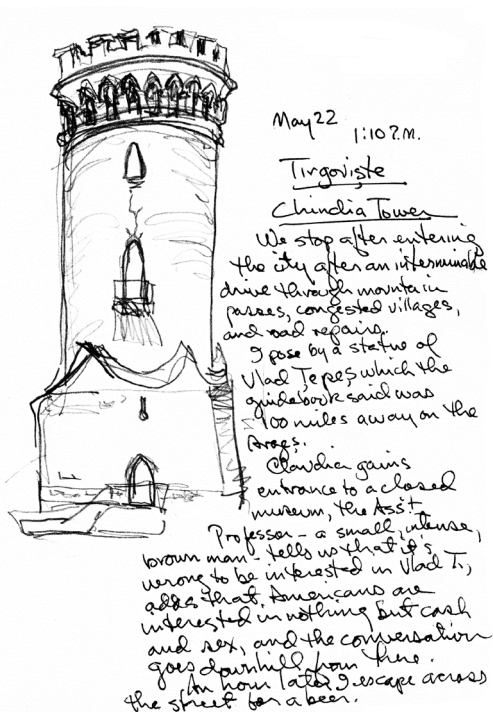

ostaje u Trgovištu. Danas čak i rumunski istoričari kažu da je Vlad priredio gozbu dok je gledao kako njegovi vojnici nabijaju na kočeve i kasape Turke. Neke je nabio još žive, da bi ih sultan Mehmed II video kako se grče i čuo vrištanje.

Na kraju je Raduova veća vojska oterala Vlada Cepeša u planine gde je sagradio svoje poslednje uporište – zamak Poenari – *pravi* Drakulin zamak. Da bi naterao zidare da rade na njemu, Vlad je u obližnjem gradu priredio uskršnju gozbu za svoje bojare (plemiće) i njihove porodice. Dok je gozba trajala, gradska kapija je zatvorena i Vladovi vojnici su zarobili sve bojare, pobili starce, slabe žene i malu decu. Preostalih hiljadu novih bojara-robova okovao je i poterao na marš smrti u taj zabačeni kraj, na usamljenu liticu gde je želeo da podigne svoje konačno uporište.

Vladovim glasom iz *Dece noći*:

Zamak je i tada bio star i napušten, kule su se urušile a krov velike dvorane propao. U njemu sam se krio

tokom bega od sultana i Hunjadija, i tada sam rešio da ga obnovim kao Drakulin zamak, svoje uporište i poslednje utočište.

Položaj je bio savršen – visoko na zabačenom grebenu iznad reke Ardeš, koja useca svoj duboki kanjon još iz Vlaške, pa kroz planine Fagaraš, u južnu Transilvaniju. Duž Ardeša pruža se samo jedan uzan i opasan put i, kada je vreme lepo, lako ga je braniti pošto se zamak jednom obnovi. Nijedan neprijatelj, bio Turčin ili hrišćanin, neće moći da priđe Drakulinom zamku a da ga ne primetimo.

Prvo sam, međutim, morao da ga obnovim.

Na obali reke sam podigao peć, a cigle iz te peći je ljudski lanac od bojarskih robova prenosio uzbrdo iz ruke u ruku. Seljani iz okoline bili su zaprepašćeni što vide takve robove, odevene u plemićku raskošnu uskršnju odeću.

Ja sam iz sedla nadgledao ponovnu izgradnju drevne srpske ruševine. Obnovio sam pet kula, dve su se dizale na najvišoj tački grebena, a tri su bile niže na severnoj padini. Ciglom i kamenom sam udvostručio debljinu već debelih zidina, da odbiju čak i najtežu tursku đulad. Bedemi su bili visoki i preko osamdeset stopa i nicali su iz samog kamena litice tako da se činilo kao da su neprekinut, okomit zid od hiljadu stopa. Središnja dvorišta i kule bili su prilagođeni prostoru između velikih tornjeva, kao i gruboj topografiji grebena koji je na najširem mestu bio širok jedva stotinu stopa. Sa južne strane grebena pružao se veliki nasip, a sa njega se dizao drveni most, jedini način da se uđe u tvrđavu. Srednji deo mosta uvek je bio dignut, i izrađen je tako da je mogao i da se spusti i omogućiti ulazak, ali i da se sruši u ambis kada se preseku dva debela kabla.

Na sredini Drakulinog zamka, naredio sam nekolicini preživelih bojara-robova da iskopaju bunar dubok više od hiljadu stopa, do podzemne pritoke Arđeša. Reka ponornica je izdubila pećine u planini pa sam naredio izgradnju tajnog prolaza za beg iz bunara u pećine koje su hiljadu stopa niže izbijale na obale Arđeša. Kažu mi da seljani dan-danas pećine duž reke nazivaju pivnica ili „podrum“. Sa tunelima za bekstvo, dubokim lagumima, pećinama i ukopanim jamama za mučenje, Drakulin zamak je zaista imao „podrum“.

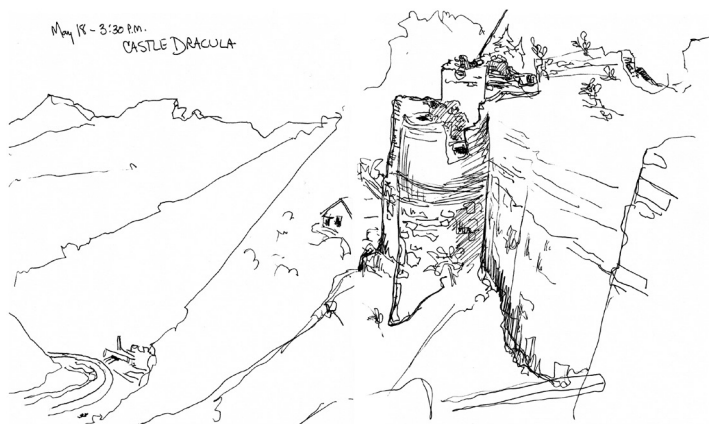
Nekoliko bojara je preživelo četvoromesečnu obnovu mog novog doma. Njih sam u nizu nabio na kolac na litici koja gleda na selo.

Klaudija i ja ni na jednoj mapi nismo videli put za zamak Poenari – pravi Drakulin zamak. Nijedan rumunski profesor, intelektualac ili istoričar sa kojim smo razgovarali nije bio spreman da nam objasni put do tog mesta – većina je tvrdila da više ne postoji.

Ipak smo ga našli. Seoce nekoliko stotina metara ispod ruševina zamka bilo je neobično za Rumuniju – gotovo pet decenija komunističku i ateističku zemlju – zato što su svaka kuća, svaka vrata, svaki krov i svaka ograda imali krst. A svi krstovi bili su okrenuti ka ruševinama Drakulinog zamka visoko gore na planini.

Tridesetih godina dvadesetog veka – u kratkotrajnom pokušaju da pretvori Vlada Cepeša u „oca nacije“, nalik na Džordža Vašingtona, rumunski režim je ugradio više od hiljadu betonskih stepenika u šumoviti obronak planine koji je vodio do ostataka zamka porušenog u zemljotresu. Dok je beton još bio svež, čopori vukova su trčali uz njih i ostavili otiske šapa koji i danas postoje. Sami u kišnoj šumi, Klaudija i ja smo pratili otiske šapa visoko na planinu.

Kada smo stigli do ruševina, zaprepastilo nas je prisustvo usamljenog „čuvara“ koji nije govorio engleski. Nosio je debelu knjigu za koju smo pomislili da je možda zvanična knjiga gostiju i ponudili smo, na rumunskom, da se u nju upišemo. To nije bila knjiga gostiju; bila je njegova lična Biblija. Želeo sam da nacrtam skice, ali je čuvar – koji je izgledao kao da mu je veoma neprijatno – uporno zahtevao da odemo jer je *on* morao da ode zato što, rekao je na rumunskom, „uskoro pada mrak – noć je preblizu“. Bilo je pola četiri, kasnog majskog popodneva.

U Rumuniji se priča – posebno u selima oko reke Ardeš iznad kojih se još diže ruševina Drakulinog zamka – da je posle Vladove pobeđe (zapravo zastrašivanja) sultana Mehmeda II i Turaka, vojska Vladovog brata Radua napokon opsela zamak Poenari. Jedne noći je Radu naredio strelcu da ka neosvojivoj utvrdi odapne strelu s porukom. U poruci je obećao smrt svim stanovnicima Drakulinog zamka i – glasi predanje – strela je proletela kroz otvoreni prozor sobe Vladove naložnice i zarila se duboko u drveni stub njenog kreveta s baldahinom. Ona je pročitala poruku, obuzeo ju je očaj i – takođe po predanju – bacila se sa zidina u reku Ardeš.

Do današnjeg dana, kroz taj deo kanjona, uverljivo su nam objašnjavali mnogi seljani na rumunskom, nemačkom, francuskom i pomalo na engleskom, nekoliko dana svake godine reka Ardeš teče crvena kao krv.

Nadam se da ćete uživati u *Deci noći*.

Den Simons
Kolorado, jun 2012.

Prvo poglavlje

U Bukurešt smo stigli gotovo odmah pošto je prestala pucnjava, sleteli smo na aerodrom *Otopeni* nešto posle ponoći 29. decembra 1989. Nas šestoro su, u sklopu poluzvanične „Međunarodne posmatračke komisije“ dočekali odmah kod lirdžeta kojim smo doleteli, pa su nas proveli kroz zbrku i gužvu koja je trebalo da predstavlja rumunsku postrevolucionarnu carinu i onda nas potrpali u VIP kombi Nacionalne turističke organizacije, da nas odvezu u grad. Za mene su do stepenica aviona doneli i invalidska kolica, ali sam pokazao da mi ne trebaju i u kombi sam ušao sâm.

Nije bilo lako.

Dona Veksler, osoba za vezu iz američke ambasade, pokazala je dve rupe od metaka na zidu blizu mesta gde je čekao kombi, ali je doktor Ejmsli umanjio značaj toga tako što je prosto pokazao kroz prozor dok smo se vozili kružnim prilazom koji spaja terminal sa auto-putem.

Tenkovi sovjetske proizvodnje stajali su duž glavne saobraćajnice, gde obično čekaju taksiji, a njihove dugačke cevi

bile su uperene ka ulazu na aerodrom. Mitraljeska gnezda zaštićena džakovima peska nizala su se duž auto-puta i na krovu aerodroma, a neonske lampe su žutim svetlom obasjavale šlemove i puške vojnika na straži, dok su im lica bila sakrivena u dubokoj senci. Drugi ljudi, neki u uniformama redovne vojske, a drugi u zbrda-zdola skupljenoj opremi ustanika, ležali su i spavali pored tenkova. Na trenutak je iluzija pločnika prekrivenih telima mrtvih Rumuna bila savršena i meni je zastao dah, pa sam nastavio da dišem tek kada sam video da se jedno telo mrda, a drugo pripaljuje cigaretu.

„Prošle nedelje su odbili nekoliko protivnapada lojalista i *Sekuritatee*“, prošaputala je Dona Veksler. Njen glas je nagoveštavao da je to nešto o čemu ne treba pričati javno, poput seksa.

Radu Fortuna, čovečuljak koga su nam na brzinu predstavili na terminalu kao vodiča i vezu s prelaznom vladom, okrenuo se u sedištu i široko osmehnuo kao da ga nije sramota da priča ni o seksu ni o politici. „Ubili mnogo pripadnika *Sekuritatee*“, rekao je glasno, a osmeh mu se dodatno proširio. „Tripit Čaušeskuovi ljudi pokušali da zauzmu aerodrom... tripit izginuli.“

Vekslerova se osmehnula i klimnula glavom pošto joj taj razgovor očigledno nije prijao, ali se doktor Ejmsli nagnuo između sedišta. Poslednja ulična svetiljka nekoliko trenutaka mu je obasjavala čelu pre nego što smo zašli u tamu pustog auto-puta. „Znači Čaušeskuov režim je stvarno gotov?“, upitao je Fortunu.

U iznenadnoj tami video sam tek načas blesak Rumunovog osmeha. „Čaušesku gotov, da, da“, rekao je. „Odveli su i njega i onu njegovu kravetinu u Trgovište, znate... kako se ono kaže... na suđenje.“ Radu Fortuna se ponovo nasmejao,

što je nekako zvučalo i detinjasto i okrutno. Shvatio sam da sam zadržtao u tami. U kombiju nije bilo grejanja.

„Na suđenje“, nastavio je Fortuna, „a tužilac kaže: 'Vi oboje ludi?' Razumete, ako su Čaušesku i Čaušeskovica ludi, onda ih možda vojska pošalje u ludnicu na sto godina, kao što rade naši ruski prijatelji. Znete? Ali Čaušesku je rekao: 'Molim? Molim? Ludi... Kako se usuđujete! To je drska provokacija!' A njegova žena kaže: 'Kako možeš to da kažeš majci ove nacije?' I onda tužilac kazao: „Dobro, niste ludi. Sami ste rekli.“ A onda su vojnici vukli slamke, toliko njih je htelo da baš oni to obave. Onda su oni kojima se posrećilo izveli Čaušeskuove u dvorište i mnogo pucali na njih.“

Fortuna se toplo nasmejao, kao da se priseća omiljene anegdote. „Da, režim je gotov“, rekao je doktoru Ejmsliju.

„Možda nekoliko hiljada pripadnika *Sekuritatee* to još ne znaju i još pucaju na ljude, ali to će se završiti uskoro. Veći problem predstavlja šta da uradimo sa jedan od tri čoveka koji je špijunirao za staru vlast, a?“

Fortuna se ponovo nasmejao, i na iznenadnom svetlu farova vojnog kamiona koji je dolazio iz drugog pravca, video sam njegovu siluetu dok je slegao ramenima. Sada se na unutrašnjosti prozora kondenzacija polako mrznula. Prsti su mi se ukočili od studeni i jedva sam osećao nožne prste u apsurdno otmenim cipelama marke bali koje sam obuo tog jutra. Dok smo ulazili u grad, sastrugao sam malo leda s prozora.

„Znam da ste vi mnogo važni ljudi sa Zapada“, rekao je Radu Fortuna, a dah mu je stvarao oblačak koji se dizao ka krovu kombija kao odbegla duša. „Znam da ste vi čuveni zapadnjački milijarder gospodin Vernor Dikon Trent, koji plaća ovu posetu“, rekao je pokazavši glavom ka meni, „ali se bojim da sam ostala imena zaboravio.“

Dona Veksler nas je predstavila. „Doktor Ejmsli je iz Svetske zdravstvene organizacije... Otac Majkl O'Rork predstavlja i Čikašku nadbiskupiju i fondaciju Spasimo decu.“

„Ah, lepo što imamo i sveštenika“, rekao je Fortuna, a meni se učinilo da u njegovom glasu čujem nešto nalik na ironiju.

„Doktor Leonard Paksli, profesor ekonomije na Univerzitetu Prinston“, nastavila je Vekslerova. „Dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju 1978.“

Fortuna se naklonio starom profesoru. Paksli tokom leta iz Frankfurta nijednom nije progovorio i sada je delovao izgubljeno u ogromnom kaputu i naborima debelog šala: starac u potrazi za klupom u parku.

„Dobro došli“, rekao je Fortuna, „iako naša zemlja trenutno nema ekonomiju.“

„Majku mu, je li ovde uvek ovako hladno?“, začuo se glas duboko iz slojeva vune. Profesor nobelovac je zatrupkao sitnim stopalima. „Pingvini bi pali u nesvest.“

„I gospodin Karl Beri, koji predstavlja kompaniju AT&T“, završila je Vekslerova.

Bucmasti biznismen pored mene dunuo je u lulu, izvadio je iz usta, klimnuo glavom Fortuni pa se vratio pušenju, kao da je lula neophodan izvor toplote. Na časak mi se ukazala suluda vizija kako se nas sedmoro u kombiju tiskamo oko žara Berijeve lule.

„A kažete da našeg sponzora, gospodina Trenta, već znate“, dovršila je Vekslerova.

„Da“, reče Radu Fortuna. Oči su mu sjaktale dok me je gledao kroz dim Berijeve lule i maglu sopstvenog daha. U tim sjajnim očima gotovo da sam video svoj lik – veoma star čovek, duboko usađene oči utonule još dublje od umora, telo smežurano i sparušeno u skupom odelu i kaputu. Siguran

sam da sam izgledao stariji od Pakslija, stariji od Metuzalema... stariji od samog boga.

„Koliko razumem, niste prvi put u Rumuniji?“ , nastavio je Fortuna. Video sam kako vodičeve oči jače sjaje dok smo ulazili u osvetljeni deo grada. Neposredno posle rata proveo sam neko vreme u Nemačkoj. Prizor koji se video kroz prozor iza Fortune podsetio me je na te dane. Na Trgu palate bilo je još tenkova, crnih obrisa za koje bi neko pomislio da su napuštene gomile starog metala da nas jedna kupola nije pratila u prolazu. Bilo je i pocrnelih ljuštura izgorelih automobila i bar jedan oklopni transporter koji je sada bio samo komad čađavog čelika. Skrenuli smo levo i prošli pored Centralne univerzitetske biblioteke; njena zlatna kupola i kićeni krov srušili su se između čađavih, izrovašenih zidova.

„Da“, rekao sam. „Bio sam ovde i ranije.“

Fortuna se nagnuo ka meni. „A možda će sada neka vaša kompanija da ovde otvori postrojenje, je li?“

„Možda.“

Fortunin pogled nije se odvajao od mene. „Mi ovde radimo veoma jeftino“, prošaputao je toliko tiho da sumnjam da ga je čuo bilo ko sem Karla Berija. „Veoma jeftino. Radna snaga je ovde veoma jeftina. Život je ovde veoma jeftin.“

Skrenuli smo levo sa pustog Bulevara pobede, ponovo desno na Bulevar Nikolaja Balčeskua i onda je kombi uz škripu guma stao ispred najviše zgrade u gradu, dvadesetdvo-spratnog hotela *Interkontinental*.

„Ujutru, gospodo“, rekao je Fortuna dok je ustajao i mahao ka obasjanom foajeju, „videćemo novu Rumuniju. Želim vam san bez snova.“

Drugo poglavlje

Naša grupa je sledeći dan provela na sastancima sa „zvaničnicima“ prelazne vlade, većinom pripadnicima nedavno obrazovanog Fronta nacionalnog spasa. Dan je bio tolika mračan da su se ulične svetiljke uključile na širokom Bulevaru Nikolaja Balčeskua i Bulevaru republike. Zgrade se nisu grejale... ili se to bar nije primećivalo... a ljudi s kojima smo razgovarali izgledali su gotovo istovetno u ogromnim, sivim vunenim kaputima. Tog dana smo razgovarali sa jednim Đureskuom, dvoje Tismaneanusa, jednim Borosojuom, za koga se ispostavilo da uopšte nije predstavnik novih vlasti... uhapšen je odmah pošto smo završili razgovor s njim... nekoliko generala među kojima su bili i Popesku, Lupoj i Đurđu, i na kraju s pravim vođama, među kojima su bili i Petre Roman, predsednik prelazne vlade, Jon Ilijesku i Dumitru Mazilu, koji su bili i predsednik i potpredsednik u Čaušeskuovom režimu.

Njihova poruka bila je ista: čitava država nam stoji na raspolaganju i biće večno zahvalni na pomoći koju uspešno da obezbedimo u Americi. Političari su se prema meni

ophodili s najvećim poštovanjem zato što su čuli moje ime i zbog ogromnog novca koji sam predstavljao, ali čak je i u toj učtivoj pažnji bilo nečeg pomalo odsutnog. Bili su poput ljudi koji usred haosa hodaju u snu.

Pošto smo se te večeri vratili u *Interkontinental*, posmatrali smo kako gomila ljudi – većinom, činilo se, kancelarijskih radnika koji su na kraju radnog dana krenuli iz kamenih košnica u centru grada – mlati tri muškarca i ženu. Radu Fortuna se osmehnuo i pokazao široki trg ispred hotela gde je gomila narastala. „Tu... na Univerzitetском trgu prošle nedelje... kada je narod došao da demonstrira i peva, znate? Vojni tenkovi gazili ljude, mnoge pobili. To su verovatno doušnici *Sekuritatee*.“

Pre nego što se kombi zaustavio ispred hotela, nakratko smo videli vojnike kako uz udarce kundacima odvođe te navodne doušnike, dok je gomila nastavila da ih pljuje i udara.

„Ne biva kajgana bez razbijenih jaja“, promrmrljao je naš profesor dok ga je otac O'Rork streljao pogledom, a Radu Fortuna se zadovoljno smeškao.

„Čovek bi pomislio da je Čaušesku bio bolje pripremljen za opsadu“, rekao je doktor Ejmsli posle večere. Zadržali smo se u trpezariji pošto se činilo da je tu toplije nego u našim sobama. Konobari i neka vojna lica besciljno su šetkali kroz taj veliki prostor. Novinari su brzo večerali, uz maksimum buke, pa su se preselili tamo gde novinari idu da piju i budu cinični.

Radu Fortuna nam se pridružio na kafi, i onda nam je pokazao svoj uvežbani kež pun razmaknutih zuba „Hoćete da vidite kako je Čaušesku bio spreman?“

Ejmsli, otac O'Rork i ja smo rekli da nas to zanima. Karl Beri je rešio da ode u svoju sobu i pokuša da razgovara sa